

2025-05-06

Remissvar

DNR MTM-H 2025 / 103

Myndigheten för tillgängliga medier
registrator@mtm.se

Remissinstans

Riksorganisationen Unga med Synnedsättning

Yttrande över föreskrifter om kompletterande tillgänglighetskrav för tjänster som utgör tillhandhållande av e-böcker

Inledning

Riksorganisationen Unga med Synnedsättning (US) är Sveriges enda Ungdomsorganisation av, med och för unga med synnedsättning. Våra medlemmar är mellan 10 och 30 år spridda över hela landet. Vi företräder oss själva i alla frågor som rör ungas situation i Sverige. Vi har 50 års erfarenhet av allting synrelaterat.

Vi tackar för möjligheten att få lämna våra synpunkter och överlämnar härmed vårt yttrande över förslaget.

Remissvar: Tillgänglighetsperspektivet i förändrade föreskrifter

Vi vill inleda med att uttrycka vår oro kring de förändringar som nu sker i och med implementeringen av tillgänglighetsperspektivet. Vi upplever att flera av de praktiska utmaningar som vår målgrupp – unga med synnedsättning – står inför ännu inte har adresserats tillräckligt tydligt.

Vi är i grunden positiva till de föreslagna föreskrifterna och anser att de är nödvändiga. Samtidigt vill vi betona att det kvarstår betydande risker för försämrad tillgång till litteratur för personer med synnedsättning. Särskilt gäller detta unga studenter, som i sin vardag är beroende av snabb och tillförlitlig tillgång till kurslitteratur.

Den mest påtagliga förändringen är att målgruppen nu riskerar att behöva överge en sammanhållen och specialanpassad tjänst – Legimus – till förmån för ett okänt antal olika externa tjänster. Även om dessa nya lösningar kan vara tillgängliga var för sig, kan de skilja sig så mycket åt i funktionalitet och användargränssnitt att de i praktiken blir svåra eller omöjliga att använda effektivt. Detta är särskilt bekymmersamt för studenter, som måste kunna ta till sig stora mängder litteratur på kort tid.

Det finns även oro för att tillgången till litteratur via universitets- och högskolebibliotek kommer att bli osäker. Om tillgänglig litteratur i framtiden endast kan lånas via dessa bibliotek, innebär det en risk att unga med synnedsättning står helt utan tillgång till e-böcker om exemplaren är utlånade. För vår målgrupp kan detta få allvarliga konsekvenser i form av försenade studier eller uteblivna möjligheter till utbildning. Detta bör ses som en betydande försämring jämfört med dagens system.

I avsnittet *“Konsekvenser för staten”* (sida 8) anges ett antal grupper som MTM:s produktion fortsatt kommer spela en viktig roll för. Här nämns dövblinda och personer som nyligen fått en synnedsättning – men inte den större gruppen personer med synnedsättning, särskilt inte unga. Vi tolkar detta som ett tecken på att det saknas en fullständig förståelse för hur förändringarna faktiskt kommer påverka personer med

synnedsättning i praktiken. Det finns ett behov av mer kunskap och insikt i hur digital tillgänglighet fungerar ur ett användarperspektiv – inte bara ur ett tekniskt perspektiv.

Vidare uttrycks i samma avsnitt att en allt större andel av tillgängliga e-böcker kommer att finnas utanför MTM:s katalog. Här nämns att universitet och högskolebibliotek kommer behöva säkra tillgång genom egna e-bokslösningar och licenser. Vi ser två tydliga problem i detta:

1. **Bristande kompetens om tillgänglighetsbehov hos personer med synnedsättning.**

Våra medlemmar vittnar om att universitet och högskolor ofta har svårt att skilja mellan olika former av läsnedsättning. Behov som är kopplade till synnedsättning, som exempelvis användning av talsynteser och visuella läshjälpmedel (som textinramning eller förstoring), blandas ofta ihop med de som rör exempelvis dyslexi. Detta leder till felaktiga eller otillräckliga anpassningar.

2. **Ökad konkurrens om tillgången till litteratur.**

När tillgången till tillgängliga e-böcker bygger på kommersiella licenser och biblioteksutlåning ökar risken för att litteratur inte finns tillgänglig när den behövs. För en student med synnedsättning innebär det i praktiken att man riskerar att stå helt utan möjligheten att läsa en bok – även om den tekniskt sett "finns".

Vi vill också peka på de utmaningar som uppstår när ansvaret för tillgängliga tjänster fördelas mellan många aktörer. Mobiltelefonen – särskilt iPhone – är det främsta verktyget för våra medlemmar när de ska läsa kurslitteratur. Vi vet att tillgängligheten i appar ofta påverkas negativt efter uppdateringar av operativsystemet. Ju fler aktörer som ansvarar för tillgängliga lösningar, desto större risk att viktiga appar inte fungerar under vissa perioder – särskilt om användarbasen är liten och felrapporter inte fångas upp.

Ett illustrativt exempel på dessa utmaningar är Legimus egen tillgänglighetsredogörelse. Den 6 maj 2025 står fortfarande följande att läsa på deras webbplats, under rubriken "Innehåll som inte är tillgängligt i Legimus":

“Vår ambition är att ha åtgärdat alla kända tillgänglighetsproblem senast den 31:a januari 2024.”

Detta visar att till och med en myndighet med ett uttalat uppdrag att arbeta med tillgänglighet inte lyckas hålla sin information uppdaterad enligt lagen om tillgänglighet till digital offentlig service. Vår bedömning är samtidigt att MTM är en av de mest tillgängliga myndigheterna för vår målgrupp – vilket gör problemet än mer allvarligt. Om inte ens de bästa klarar att leva upp till kraven, hur ska då andra aktörer med mindre erfarenhet och lägre ambitioner lyckas?

Avslutningsvis vill vi understryka behovet av tydligare ansvarsfördelning, bättre samordning samt kontinuerlig uppföljning för att säkerställa att de nya föreskrifterna inte leder till faktiska försämringar för personer med synnedsättning. Det måste finnas en realistisk förståelse för hur dessa lösningar fungerar i praktiken – och inte bara på papperet.